

De rol van banken in de economie

Bijdrage in het kader van de lancering van het boek “Bankgeheim” van Peter Devlies op 12 oktober 2016

(©Jan Locus)

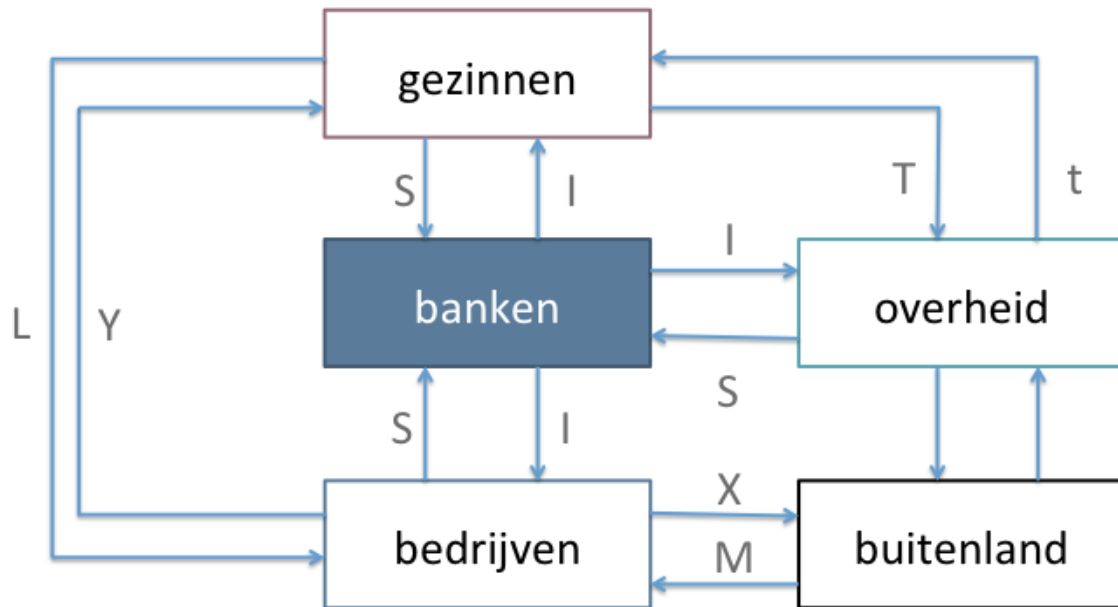
Caroline Ven, econoom en bestuurder van vennootschappen

De traditionele rol van banken als smeermiddel van de economie komt onder druk te staan. Het vertrouwen in het systeem kreeg sinds de financiële crisis een behoorlijke knauw. Daardoor wakkerde de zoektocht naar alternatieven aan. Ook technologische ontwikkelingen openen wegen voor nieuwe actoren om de traditionele rol van banken over te nemen. Maar door de combinatie van gespecialiseerde knowhow en de omslag naar meer maatgerichte zorg voor de klanten, liggen ook heel wat opportuniteiten open voor de banken.

Smeermiddel van de economie

Banken spelen sinds oudsher een belangrijke intermediaire rol in de economie. De transacties tussen verschillende economische actoren kunnen worden geschematiseerd in een zogenaamde economische kringloop. Het stelt voor hoe bijvoorbeeld gezinnen gaan werken in bedrijven in ruil voor een loon. En dat zij enerzijds belastingen betalen aan de overheid, maar anderzijds ook uitkeringen en andere transfers ontvangen. En hoe bedrijven exporteren naar het buitenland, maar ook goederen en diensten invoeren vanuit het buitenland. Centraal in die kringloop staan de banken. Zij regelen immers het betaalverkeer dat samenhangt met al die transacties. Via de banken worden lonen uitbetaald, int de overheid belastingen, worden export- en importstromen betaald, enz. Maar daarnaast synchroniseren banken de spaartegoeden van sommigen met de investeringen van anderen, zodat de overschotten aan financiële middelen van de ene partij kunnen worden ingezet om de financieringsbehoefte van een andere te dekken. Daarnaast kunnen via banken vele kleine

spaarsommen samengebracht worden om een groot krediet te financieren. Banken synchroniseren dus ook op het niveau van de schaalgrootte. Tot slot zorgen banken ervoor dat korte termijn tegoeden kunnen worden ingezet voor langetermijnkredieten.

Figuur 1: de economische kringloop

Een van de kernfuncties die bij al deze taken komt kijken, is die van risicobeheersing. Wie zijn spaargeld aan een bank toevertrouwt, wenst uiteraard zijn geld terug te krijgen. Banken staan dus in voor het kredietrisico. Ook wenst men dat het spaargeld beschikbaar is wanneer men het nodig heeft. Dit is het zogenoemde liquiditeitsrisico. En tot slot wenst de spaarder een faire vergoeding. In hoofdfe van de bank is dat het renterisico. Het is net omdat banken vertrouwd worden door de verschillende actoren die risico's kunnen beheren, dat zij hun unieke rol als smeermiddel van de economie kunnen vervullen. Dat vertrouwen is gestoeld op de kennis die er in de sector aanwezig is en de integriteit van de instellingen, versterkt doordat zij gecontroleerd worden door officiële toezichthouders. Doordat zij een centrale rol innemen, beschikken de banken ook over informatie, zoals wie een spaaroverschot heeft en wie een tekort, die anders gefragmenteerd zou zijn over heel veel verschillende spelers. Ook dat was een onmiskenbare troef voor de sector.

Vertrouwen geschaad

De financiële crisis van 2007-2008 heeft het vertrouwen in de banken echter een serieuze knauw gegeven. De bankencrisis toonde duidelijk aan dat de risico's onvoldoende werden ingeschat. Het gaf

aanleiding tot liquiditeitsproblemen bij diverse instellingen, wat in sommige gevallen heeft aangezet tot een *run on the bank*, waarbij deposito's massaal werden weggehaald.

Sector Trends: Financial Services Rebounds

Trust in each industry sector, 2012 to 2016

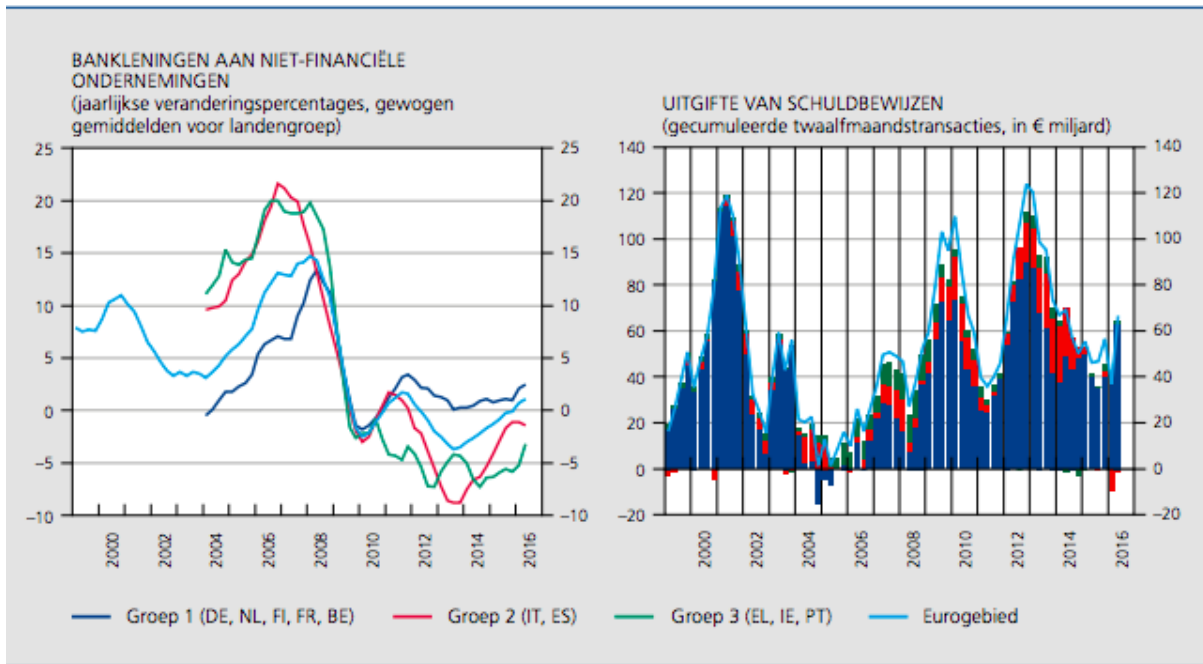
▲ General Population

Industry	2012	2013	2014	2015	2016	5 yr.Trend
Technology	76	73	75	73	74%	▼ 2
Food & Beverage	63	63	64	63	64%	▲ 1
Consumer Packaged Goods	57	60	61	60	61%	▲ 4
Telecommunications	58	60	61	59	60%	▲ 2
Automotive	62	65	69	66	60%	▼ 2
Energy	53	57	57	56	58%	▲ 5
Pharmaceutical	54	54	55	54	53%	▼ 1
Financial Service	43	47	48	48	51%	▲ 8

Figuur 2: vertrouwen in verschillende sectoren 2012-2016

Bron: Edelman Trust Barometer

Volgens de Edelman Trust Barometer, een enquête die de bevolking peilt naar het vertrouwen in verschillende instellingen en sectoren, scoren financiële diensten al enkele jaren het laagste onder de verschillende industrieën, zelfs indien het jongste jaar een verbetering merkbaar werd. Enkel het vertrouwen in de overheid en de media ligt nog lager. Onder meer als gevolg van dit aangetaste vertrouwen, worden steeds meer alternatieven voor de traditionele bankproducten gezocht. Zo wenden bedrijven zich voor de financiering van investeringen steeds meer rechtstreeks tot de kapitaalmarkt, door de uitgifte van commercial paper of obligaties en door het optrekken van het eigen vermogen (aandelen). De kapitaalmarkten focussen tegelijkertijd op de bevordering van het ondernemerschap. Zo zijn er allerhande initiatieven die dit ook vanuit het beleid ondersteunen. Denken we in België bijvoorbeeld aan het start-up plan, dat een Tax Shelter voor starters invoert, in het kader van crowdfunding. Binnen de Europese Unie werd onlangs de capital market union boven het doopfond gehouden dat de rechtstreekse financiering via de kapitaalmarkt, onder meer via venture capital, wil bevorderen.

Figuur 3: toenemend belang van de kapitaalmarkt

Bron: NBB

Al deze ontwikkelingen knagen aan de rol die banken traditioneel spelen in de financiering van de economie. En dat wordt nog versterkt door de technologische opmars, in het bijzonder van internettoepassingen. De digitalisering in combinatie met het internet maakt dat de kostprijs van informatie drastisch daalt. Het unieke voordeel van traditionele bankiers door enerzijds hun kennis en anderzijds beschikbaarheid van marktdata (wie heeft een financieringsbehoefte, wie heeft een spaaroverschot), smelt weg. ICT-toepassingen maken het mogelijk dat de bank als centrale tussenpersoon niet meer hoeft, en er ontstaan peer-2-peer netwerken, crowdfundingplatformen, en zelfs platformen die het betaalverkeer regelen waarbij geen bank meer aan te pas komt.

Opportunititeit

Ook de macro-economische context stelt de traditionele bankiers voor een grote uitdaging. Zo drijven de lage rentetarieven middelen weg van de balans van de bank naar andere activa, zoals vastgoed en aandelen. De lage economische groei remt dan weer de kredietvraag af. En dan is er nog de uitdaging die de verouderende bevolking met zich meebrengt. We staan voor een periode van een enorme vermogensoverdracht van een oudere naar een jongere generatie. De vraag is hoe banken en financiële instellingen hierop zullen reageren.

Het komt er voor de bankiers op aan om op die veranderende omgeving in te spelen. De traditionele rol in het transactieproces zal plaats moeten maken voor meer adviesverlening, voor begeleiding op maat, bij het nemen en financieren van investeringsbeslissingen en bij de vermogensopbouw en –

beheer. De unieke positie die banken innamen op basis van hun kennis en integriteit, kan worden versterkt door te evolueren naar meer “zorg” voor de cliënt.

We mogen niet onderschatten dat in heel dat proces banken er baat bij hebben de waarden waarvoor ze staan te expliciteren. Eerlijkheid, openheid en maatschappelijk engagement spelen een belangrijke rol in de keuze van wie men vertrouwt en wie niet. Uiteraard volstaat het niet om deze gewoonweg in een charter aan de muur of op de website te plakken. Het komt erop aan deze bepalend te laten zijn bij de keuzes die men maakt en in de manier waarop men de klanten benadert. Want zelfs ondanks al de technologie die vandaag voorhanden ligt, zijn het nog altijd mensen die achter de cijfers en transacties schuilgaan. Een bankier die zijn model omgooit in die zin, zal bij de huidige veranderingen nog heel wat potentieel kunnen aanboren.